

Redaksjonelt

I norsk historiebevissthet er 1600-tallet et oversett århundre, som kanskje fremst assosieres med dansk dominans og som synes mangle gloriøse hendelser. Skraper man bort det gulnende ferniss, som tidligere tiders historikere har anbragt skilderiet av det syttende århundret, kommer det imidlertid til syne en dynamisk tidsperiode, hvor gamle verdensbilder og gjøremåter stundom kolliderer og stundom sameksisterer fredelig med nye. I noen grad ble grunnen for det moderne samfunnet lagt da. Norge fikk sin egen armé, lovene ble modernisert – blant annet med de første, nasjonale skogvernforordningene, gruver og ladesteder ble etablert, noe som blant annet førte med seg innvandring av fagfolk og handelsmenn særlig fra de tyske områdene. 1600-tallet er også en periode da en sterk adel og fremrykkende borgerskap, innenfor en luthersk statsideologi med en allmektig konge, levde på allmuens harde arbeid. Heksebrenninger og tro på engler og djevelen sto i kontrast til satsninger på bedre utdanning gjennom utenlandsstudier og etableringen av et gymnasium i Christiania. Den fremvoksende, empiriske vitenskapen kartla kroppens anatomi og undersøkte mineralers egenskaper, men den sultet samtidig etter materielle belegg for enhjørningers eksistens, syndefloden eller samisk trolldom.

Tidsskrift for kulturforskning vil med et temanummer bidra til å rette blikket mot 1600-tallet, og er stolt av å presentere fersk forskning som fjerner noe av den flassende fernissen. Med et kritisk, nysgjerrig og ydmykt blikk presenteres nye og originale perspektiver på saker fra århundret, som hadde gått i glemmeboken. Irene Almkvist Ellefsen gir med sin artikkel et portrett av Dorthe Nielsdatter Juel, en adelig kvinne, lensherre og godseier i nåværende Østfold. Med øye for Juels ulike former for autoritet, gjør Ellefsen leseren oppmerksom på hvordan en kvinne på toppen av samfunnshierarkiet kunne innta roller som både var typiske for menn og for kvinner. Hun tegner et bilde av en mye mer dynamisk forståelse av kjønn enn den som vanligvis assosieres med perioden, og viser at mannlig kjønnete embeter også kunne besettes av kvinner. Arne Bugge Amundsen løfter frem konflikten mellom en teologisk forståelse av engler og en mer empirisk forståelse av dem, basert på skildringer fra mennesker som mente at de hadde møtt engler. Artikkelen tegner et landskap hvor folkelighet, kirkelig kultur og kongelige påbud kjemper om definisjonsmakt, og et samfunn hvor tro og fromhet oppfattes som bærebjelker i rikets konstruksjon. Anne Sigrid Refsum viser utbredelsen av såkalte folkebøker i Norge fra 1500- til 1700-tallet. Litteraturformen eller massemediet, som det tidligere har blitt forsket lite på, ble ansett som unyttig og forargelig og forsøkt stoppet med påbud. Refsum holder frem at folkebøkene har vært sentrale i norsk litteratur- og kulturhistorie, og har satt tydelige spor i muntlig tradisjon og visekultur.

Vi lanserer også en ny spalte fra og med dette nummer, som vi har kalt *Kulturhistorier*. Her åpner vi for presentasjoner av aktuelle utstillinger, digitale nyvinninger med mer, relevante for våre fagfelts lesere. Det vil her være mulig å trykke inntil åtte sider tekst, som altså ikke fagfellevurderes utover redaksjonens lesning, men som gir rom for å presentere aktuelle saker. Vi åpner spalten i tråd med temaet for dette nummer – med *Oslo 1680 – Digitale og fysiske verktøy i formidling av historie* skrevet av Ragnhild Hutchinson. Hun er leder av

Tidvis, et prisbelønnet ideelt selskap som utforsker og utvikler nye måter å formidle historie på. *Oslo 1680* – er det nyeste prosjektet i porteføljen og er et digitalt prosjekt som gir innblikk i Norge på 1600-tallet.

I tillegg til disse tekstene knyttet til temaet 1600-tall, finner du to 'løse' artikler i dette nummeret. Den første er skrevet med utgangspunkt i publikasjoner av biologen Emil Korsmo: *Stolthet, fordom og en ydmyk Henrik. En kulturhistorisk analyse av kategorier, metaforer og ugress*, skrevet av Masterstudent i museologi og kulturarvsstudier Solveig Myrstad Wøllo Egeberg. Den andre er skrevet av seniorrådgiver Vestland fylkeskommune, Seksjon for kulturarv Peter Forrás og handler om en stedlig vedning i kulturminnevernet og hvordan den kommer til uttrykk i begreper og praksiser i kulturminneforvaltningen, under tittelen *Glemselens rom og erindringens sted. Skalering av industriell kulturarv i Odda og Tysedal*. Dessuten presenterer vi en ny doktoravhandling i kulturvitenskap og en bokmelding av en ny bok om fortidsformateringer.

God lesning!

Red.